

Anderen beschouwen den natuurlijke dood eer als een product der beschaving. In een samenleving, waar vrede, welvaart en orde heerschen, welke algemeene hygiënische voorzieningen treft en geneeskundige voorzorg stelselmatig behartigt, is de levensverwachting hooger dan bij onbeschaafde menschengroepen, en neemt de kans op het beleven van een physiologischen ouderdom tevens toe.

Men geeft zich hier ook rekenschap van als men leest wat ethnologen bij primitief levende volksstammen ervaren. Aan een rapport van H. A. BERNATZIK 1), die in de jaren 1936—1937 geruimen tijd het leven deelde van boschnomaden in de gbergten van Noord-Achter-Indië, ontleen ik de volgende bijzonderheden.

Van de ziekten der volwassen Phi Tong Loeang ontving hij niet veel indrukken; hij stelde uitsluitend ziekten van de ademhalingswegen en reumatiek vast; daarentegen huidziekten noch malaria. Dat hij tot het erkennen of uitsluiten van laatstgenoemde ziekte bevoegd was, blijkt uit het rapport echter niet.

De kindersterfte leek hem zeer hoog, naar zijn indruk 80 pCt. Volwassenen worden slechts zelden oud; van slechts één enkel individu schatte hij den leeftijd op 50 jaar, van een viertal op 40 jaar; al de anderen waren veel jonger; niemand wist zich zijn grootouders te herinneren. Van 23 sterfgevallen vermeldt hij de vermoedelijke doodsoorzaak. Tweemaal was het een koningscobra, één man viel bij het zoeken van honing uit een boom en brak den nek; twee mannen werden door beren gedood, een zestal door tijgers; vijf man werden bij aanraking met een minder primitieven stam vergiftigd of doodgeschoten, twee stierven na beenbreuk, één na het gebruik van vleesch van een ziek varken; ook vernam hij van een viertal sterfgevallen tengevolg van darmziekte. Op de herhaalde vraag van den onderzoeker, wat de Phi Tong Loeang doen, wanneer iemand hunner een been breekt, luidde tenslotte het antwoord: dan zal hij moeten sterven.

In het rapport wordt dus niet veel anders vermeld, dan hetgeen wij zelve hadden kunnen bedenken. De primitieve mensch deelt het lot van alle levende wezens in de oernatuur. De vijanden zijn velen en als de krachten door ziekte en ouderdom verminderen, neemt het doodsgevaar toe. Tot den natuurlijke dood in den physiologischen zin van het woord is de oermensch zeker zelden toegekomen.

J. J. VAN LOGHEM

INGEZONDEN

De redactie behoudt zich voor, ter b. vordering van spoedige plaatsing der stukken, zoo noodig eenige bekorting aan te brengen.

VERSPREIDING VAN POKKEN DOOR REISGOED?

Het door VAN LOGHEM gesignaleerde geval van in Italië geïmporteerde pokken (zie Noodnummer XI, 24 Februari, 1945) is zeker opmerkelijk. Het wettigt echter geenszins VAN LOGHEM's veronderstelling, dat het virus in casu door het reisgoed van MARIO werd overgebracht. Niet het reisgoed, maar MARIO zelf werd in het scheepshospitaal verpleegd en aldaar besmet. Men moet dus aannemen, dat MARIO het virus (in zijn neus-keelholte?) meenam. MARIO's moeder pakte zijn koffer uit, maar zal ook haar zoon en hij haar wel Italiaansch hartelijk hebben „begroet”. Is dat geen meer voor de hand liggende verklaring? Het zou wat anders zijn als MARIO alleen zijn koffer naar huis had gezonden en zelf niet als virusdrager mee thuis gekomen was!

Utrecht, 2 Juni 1945

W. SCHUURMANS STEKHOVEN

BERICHTEN

BRIEFWISSELING

PRIJSVRAAG OVER JEUK

De aandacht onzer lezers wordt er op gevestigd, dat als termijn van inzending der antwoorden op de door het *Tijdschrift* uitgeschreven Prijsvraag over Jeuk (zie *Tijdschrift* 1944, II, bl. 466) sluit op 31 December van het loopende jaar 1945

G. VAN RIJNBEEK

1) *De geesten van de gele bladeren*, 's-Gravenhage, z. j. blz. 169 e.v.